ALE CUI SÎNT OARE SLUGILE POPORULUI

Multe surprize ne-a fost dat să avem odată cu edificarea statului independent şi suveran Moldova. Atît de multe încît nu ne mai uimeşte nici puzderia de bravi poliţişti, care înconjoară Parlamentul în zilele şedinţelor, nici atmosfera de bîlci, care a devenit tradiţională pentru Parlamentul nostru, nici torpilarea unor legi vitale pentru popor, nici adoptarea unor legi "calice", vorba unui ţăran sugubăţ din satul Horodişte, Rezina, nici chiar intenţiile feudalilor parlamentari din clubul "Viaţa satului" (acelaşi ţăran din Horodişte, într-o conversaţie particulară, cînd veni vorba de aportul agrarienilor la opera de edificare a unui stat civilizat, a dat a lehamite din mînă, exclamînd: "Care civilizaţie, domnilor, dacă se mai află la putere încă un an ştia din "Viaţa satului", s-a zis cu Ţara!"), de a aduce mecanizatorii de pe "moşiile" dumnealor pentru a-i ciomăgi pe cei care în timpuri mai grele nu s-au temut să înfrunte tancurile sovietice.

Or, românul basarabean şi transnistrean s-a obişnuit cu "democraţia" ca moldoveanul cu sapa. Ultima surpriză, însă, mă refer la sesiunea extraordinară a Parlamentului, care a avut loc la sfîrşitul lunii mai, s-a dovedit prea de tot chiar şi pentru nervii cătrăniţi ai conaţionalilor noştri.

Cui putea să-i vină în minte ideea năstrušnică că parlamentul unui stat independent şi democratic cum e Moldova - organ legislativ, constituit din aleşii poporului, care, precum ne-a plăcut întotdeauna să spunem, sînt slugile poporului - va proceda asemenea unei secte care elaborează şi adoptă precepte capabile să satisfacă interesele şi necesităţile acestei secte.

Altfel, cum am putea explica teama parlamentarilor ca nu cumva măria sa poporul să afle ce pun la cale slugile lui?

Că nu se mai translează în direct şedinţele Parlamentului, mai treacă-meargă. De, poporul trebuie să-şi ştie locul, să muncească sîrguincios întru satisfacerea necesităţilor slugilor sale, care, ne-am convins în repetate rînduri, sînt destul de mari.

Dar... un parlament democratic să decidă, cu majoritate de voturi, să fie alungaţi din sală reprezentanţii presei naţionale şi ai agenţiilor de presă străine, cu excepţia "multstimatului" corespondent al agenţiei ruseşti ITAR-TASS, deputatul Angheli... o astfel de decizie l-ar pune pe gînduri chiar şi pe cel mai indiferent proaspăt cetăţean al statului independent Moldova.

Spunînd "proaspăt cetăţean", îi am în vedere pe tovarăşii de origine rusească care s-au grăbit să se facă cetăţeni ai Moldovei, dar care nu se sinchisesc să declare cu toată impertinenţa, atunci cînd vine vorba despre o eventuală mobilizare în scopul apărării Patriei de agresiunea rusească: astea sînt problemele voastre, ale moldovenilor. Pe noi nu ne privesc. Deci, dumnealor s-au grăbit să se facă cetăţeni doar pentru a acapara, odată cu privatizarea, o bucăţică grasă din patrimoniul nostru naţional, care, pe drept, aparţine nouă, românilor, şi urmaşilor noştri.

De altfel, Parlamentul, ar fi cazul să explice poporului cum de aceşti indivizi s-au trezit peste noapte cu ştampila de cetăţean al Moldovei în paşaport fără ne cunoască limba, ără să aibă obligaţii faţă de această ţară, care le-a dat (fără prea mari merite), casă şi masă, pe care nu le are fiecare băştinaş.

Dar, să revenim la slugile poporului. Să vedeţi minune, parlamentarii vorbesc în numele poporului, de care, prin vot majoritar, s-au îngrădit cu şapte rînduri de poliţişti. De cine vă temeţi, stimate slugi ale poporului? (Nu mă refer la parlamentarii democraţi care, o ştie toată lumea, sînt în minoritate). Nu cumva de Măria sa poporul?

Admitem, în situaţia critică în care ne-am pomenit, nu sînt excluse provocările. Or, nişte eventuali provocatori pot fi puşi la respect de un pluton de poliţişti cu pistoale automat, care ar sta de gardă la intrare, dar să blochezi un cartier întreg - e prea de tot.

În zilele sesiunii pot fi văzute scene cu totul caraghioase. Cîte un visător (sau neştiutor al democraţiei moldoveneşti) urmîndu-şi calea, copleşit de nişte gînduri plăcute despre o eventuală majorare a preţurilor pe trotuarul vis-a-vis de parlament, se pomeneşte înhăţat brutal de mînecă şi i se şuieră la ureche: pe aici nu e voie să mergi. Ştergi-o, cît nu te-am dus unde se cuvine. Cine ştie, o fi fiind şi ei, visătorii şi neştiutorii, nişte spioni sau poate provocatori. Doar nu în zadar domnul deputat consilier Darie avertiza telespectatorii pe data de 29 mai dis-de-dimineaţă. Fiţi vigilenţi! Păzea, provocatorii mai vorbesc şi româneşte. Tocmai din aceste considerente sînt mai periculoşi decît agresorii care ne omoară tinerii pe malul Nistrului.

Pe aceştia, veniţi cu tancuri şi rachete din Rusia, îi punem noi repede la respect. Pornesc bravii deputaţi agrarieni, fiecare în frunte a cîte un detaşament de "mecanizatori", înarmaţi pînă-n dinţi, cu tractoare şi combine, şi toţi laolaltă dirijaţi de tovarăşii Moţpan şi Andronic (aştept să fiu deferită judecăţii, mai ales că tovarăşul Andronic are deja o experienţă bogată în acest sens) şi s-a zis cu ocupantul. Ia, ăştia cu vorba lor românească sînt extrem de periculoşi. De ei, de aceşti vorbitori de limbă română, trebuie să ocrotim electoratul prezidenţial şi parlamentar, nu de alta, dar dacă, Doamne fereşte, află adevărul, s-a zis cu grijile şi povara puterii...

Acestea fiind spuse, am dori să ne dumerim şi noi, electoratul, ale cui slugi sînt slugile poporului? În numele cui şi pentru cine adoptă legi, care, de cele mai multe ori, nu sînt nici măcar coordonate cu poporul. Or, grupul de parlamentari conservativi şi majoritar e cazul să ceară asentimentul poporului nu numai atunci cînd visează să legifereze o injustiţie (mă refer la un eventual referendum în problema fărîmiţării neamului românesc), mai ales că mulţi deputaţi au transpirat în perioada dictaturii comuniste şi continuă să transpire şi în epoca edificării unui stat de drept, dezinformînd şi orientînd greşit poporul.

Oare nu a venit timpul să cerem şi noi, electoratul din statul independent Moldova, asemenea celor din Lituania, Bulgaria, România etc. să se facă publice dosarele care se păstrează în arhivele KGB-ului şi care, intuiesc, ne-ar furniza informaţii curioase despre unii tovarăşi?

Zina MURAVSCHI-GANE

CE LIMBĂ TREBUIE SĂ NE UNEASCĂ

După război, între Chişinău şi Sîngera, pe şesul Bîcului, a fost construită o întreprindere e prelucrare a lemnului şi de fabricare a mobilei, căreia i-a fost dată numirea de "Codru".

Chiar de la început construcţia ei nu putea fi justificată economic, deoarece ea lua fiinţă pe un loc îndepărat de localităţi populate, pe un şes de pe care se cosea iarba, şi trebuia să funcţioneze pe baza materiei prime aduse de la distanţe de mii de kilometri, cu muncitori şi specialişti aduşi tot de pe acolo.

Deci, scopul era pur politic, iar pentru scopurile politice fosta Uniune n-a jelit niciodată nimic. Iar acest scop politic era rusificarea prin specialişti aduşi.

Azi avem aici o localitate de circa 6000 locuitori, în majoritatea lor - rusofoni. Indiferent de ce naţionalitate ar fi ei, afară de moldoveni, care formează un microclimat lingvistic duşmănos limbii majorităţii populaţiei.

Toată viaţa economică se învîrte în jurul acestei întreprinderi de mobilă şi prelucrare a lemnului, situaţia economică a căreia se înrăutăţeşte pe măsură ce se scumpeşte materia primă adusă de la mari depărtări. În momentul de faţă, aici muncesc 1844 salariaţi din care moldoveni sînt doar 1108, însă care nu ocupă poziţii de decizie, fiind în majoritatea lor covîrşitoare muncitori de rînd.

Deoarece majoritatea aparatului administartiv-economic este rusofon, el păstrează controlul lingvistic, constituind o piedică serioasă în calea traducerii în viaţă a legii despre funcţionarea limbii vorbite pe teritoriul Republicii Moldova.

Peste tot pe teritoriul întreprinderii vezi inscripţii numai în limba rusă, documentaţia se ţine numai rusește, în aparatul administrativ-economic numai contabilitatea şi secţia de aprovizionare are în componenţa sa şi moldoveni. Cunoaşte limba uzuală a băştinaşilor inginerul-şef al întreprinderii dl Petru Prodius, originar din satul Chetrosu, Anenii Noi.

Toate acestea creează o situaţie destul de complicată în calea încetăţenirii limbii de stat la întreprindere. În sînul unei considerabile părţi a populaţiei acestei localităţi există o moldofobie făţişă şi total dezinteres în consolidarea independenţei statale a Republicii Moldova. Cu atît mai dureros e că această populaţie se bucură aici de condiţii mai bune de existenţă decît la baştină.

Conducerea întreprinderii păstrează atmosfera lingvistică neprielnică de mai înainte, făcînd numai unele gesturi formale care doar au imitat anumite acţiuni de traducere în viaţă a Legii Pepublicii Moldova despre funcţionarea limbilor vorbite pe teritoriul Moldovei şi punerea limbii de stat în rolul ce i se cuvine. Planificînd cheltuirea a 19 000 ruble pentru tipărirea blanchetelor, reclamelor, etichetelor şi paşapoartelor pentru producţia gata în limba română încă în martie 1991, nici pînă astăzi s-a realizat nimic.

Despre un formalism strigător la cer vorbeşte planificarea deschiderii a cinci grupe de studierea limbilor română, ucraineană, bulgară, găgăuză şi evreiască (cîte o grupă pentru fiecare limbă), acordînd pentru fiecare grupă cîte 25 de studii, program care nu s-a realizat nici nimeni n-a vrut să înveţe decît limba rusă.

Acum există patru grupe de studiere a limbii române, însă această muncă nu este condusă îndrumată de administraţie, lucrurile rămînînd să meargă de la sine. Aceasta poate duce la neglijarea treptată a eficienţei studierii limbii române, spune directorul întreprinderii Dimitri Al. Pîrnău, originar din regiunea Jitomir, plecînd opt ani în România pe o lună de zile să studieze limba şi întors aşa cum a plecat.

Durerea cea mare e că unii conducători ai unităţi economice nu înţeleg importanţa limbii române ca limbă de comunicare între toţi cetăţenii Republicii, indiferent de naţionalitate, în păşirea economică şi culturală a statului nostru în noile condiţii create, socotind, probabil, că ele se vor rezolva de la sine sau că prin o asemenea atitudine se va putea întoarce la starea veche lucruri, care pentru ei era mai convenabilă.

Aici se scapă din vedere un moment important: că noul sistem economico-social formează nu mai poate pune pe primul probleme politice. Asta putea să şi-o pună U.R.S.S., liderii căreia căutau să justifice prin căile permise şi nepermise existenţa unui stat fals, care ducea la sărăcirea, mai bine pauperizarea populaţiei.

Propagarea limbii de stat ca limbă de comunicare dintre toţi cetăţenii Republicii Moldova un factor de decizie în formarea unei economii eficiente şi a unei pieţe interne ce ar fi armonios.

Cercetarea acestei situaţii la întreprindere a dat posibilitatea de a găsi anumite soluţii pentru punerea limbii de stat în dreptul ei legitim. Cel interesant este că conducerea combinatului "Codru" recunoaşte toate aceste deficienţe şi ia fără rezerve angajamentul să le lichideze în mai scurt timp.

Tocmai aceste momente cer un control sporit realizărilor măsurilor cuvenite pentru punerea în drept a limbii române la această unitate economică, transformînd-o din factor de destabilizare lingvistică în factor de decizie la atragerea populaţiei alogene în circuitul nostru cultural.

Sava MIL

BILINGVISMUL DE LA UNIVERSITATEA DIN TIRASPOL

Marţi, spre miercuri, pe la cîntatul cucoşilor, iată că ne apare pe ecrane somnambula emisiune UNDA TINERETULUI. Autor şi regizor pretindea a fi binecunoscuta "vedetă" a TVNM, dl Sandu Osadcenco, băiat simpatic şi bravo lui că s-a debarasat un pic de penibilul accent slavonesc. Păcat numai pentru majoritatea absolvenţilor şcolilor din Chişinău. În fond, telespectatorii ar putea foarte lesne să instituie un premiu pentru vorbire "curentă şi corectă în cea de-a doua limbă" - limba rusă, care se vede că-i este mai aproape de suflet.

O oră după miezul nopţii avea să ne chinuie dl Sănduc Osdacenco. Mai întîi, cu un subiect aproape genial. Dl Matei Cărăuş din Hruşova, Criuleni, un handicapat, om cu insuficienţă renală, vine să ne spună că el este posesorul unei idei geniale: a descoperit cum să salvăm Republica şi întreaga omenire de mizerie. Omul debitează nişte absurdităţi...

Trece brusc de la o limbă la alta şi mă mir cum de un genial inventator de idei preferă o limbă străină celei materne.

Un alt subiect este dedicat Poloniei. Cu desigur, omul este bilingv. În rusă şi în polonă...

Abia într-un sfert de emisiune mi-am în cadru pe un maior de poliţie, care vrea să spună despre eroii noştri de datorie şi despre mutenia Guvernului, nu s-a gîndit la nici o distincţie militară luptători.

Atît a fost românește. În rest, bîlbîit înfloritor. Bine, Sandule, dar dacă docent Osadcenco, tatăl dumitale, a la seminariile Eminescu şi ar fi încercat în acest fel: "Eminescu este un moldovean" (traducere din rusă - s-ar fi ales din asta? Dar vezi că mai slut. Nu aveam nici alfabet limba română de stat. În schimb, băieţi alde Sandu Osadcenco şi run care se bat pe umăr şi discută într-o perfectă limbă de umilinicare între etniile fostei U.R.S.S.

Şi mă întreb: dar tu, imbecilule, mai priveşti emisiuni atît de tîrzii Oare chiar vrei să orbeşti... sau să te ţicneşti?

OBSERV